

בית ועד לתורה – הר חברון

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

יומא פרק שמיני – דף מספר 5

בס"ד, ט"ז באלול תשס"ח.

נעילת הסנדל

א. הרהורי פתיחה

- לקראת לימוד הסוגיה אני ממליץ לתת את הדעת על ההיבטים האנתרופולוגיים של נעילת נעליים:
1. תפקודי הנעליים – לשם מה נועלים נעליים, סוגי מנעלים, מקומות שונים בהם נועלים מנעלים.
 2. תעשיית הנעליים – מה תכונות נעל ומאילו חומרי גלם מייצרים אותם
 3. משמעות "תליית הנעליים" – משמעות חוויית אדם יחף ועומת אדם הנועל מנעלים. במהלך לימוד הסוגיות שימו לב האם ההיבטים הנ"ל משתקפים בסוגיות ומה השקפת ההלכה בתחומים אלו, ונסו לעמוד על משמעות חליצת נעליים ביום הכיפורים.

ב. היתרי נעילת הסנדל

1. משנה יומא פ"ח מ"א – "החיה... אוסרין".
2. תוספתא יומא פ"ד הל' א, ה. (לנוסח הלכה ה' ראו בחילופי הנוסח במה' ליברמן, יש בזה דיון בתוכ"פ).
3. תוספתא תענית פ"א ה"ו.
4. בבלי יומא עח: "החיה לא תנעול את הסנדל... סכנת עקרב מותר".
5. עמדו על יסוד ההיתרים השונים של נעילת הסנדל. בדקו את היחס בין היתרי נעילת הסנדל ובין היתרי רחיצה.

ג. איזו נעל נאסרה?

1. יומא עח. (שורה אחרונה), "ותו קא מיבעיא ליה... ומר סבר לא גזרינן".
2. הסוגיה ביבמות:
 - א) יבמות קא, המשנה "חלצה במנעל... פסולה".
 - ב) שם קב:, "אמר רב יהודה אמר רב סנדל התפור... ההוא קרקא מיקרי"
 - ג) שם קב:, "למימרא דאנפיליא... ש"מ" (עדיף להמשיך עד "והאי לא מגין".
3. ירושלמי יומא פ"ח ה"א, "ובנעילת הסנדל... איסתניס הוה" (עמ' 596 שו' 23-33).
4. יש בראשונים דיונים ענפים בפרשנות מסקנת הסוגיה ביומא, על יחסה לסוגיה ביבמות הדורשת עור כהגדרת מנעל, ודיון רחב על אנפיליא מחוץ לבית. אני מפנה לסיכומים עיקריים:
 - א) ר"ן, ב. ברב אלפס ליומא, ד"ה הלכך, וב: ד"ה ומיהו, ואיכא. (להרחבה – רז"ה ורמב"ן על אתר).
 - ב) מאירי ליבמות קב: ד"ה יש דברים (מצורף).
 - ג) רמב"ם שביטת עשור פ"ג הל' ז-ח.
5. סיכום להלכה בשו"ע או"ח סימן תריד ס"ב ובמ"ב ס"ק ה'.
6. סיכום רחב בתוספתא כפשוטה ליומא עמ' 807-808.

ד. התינוקות

1. תוספתא יומא פ"ד ה"א.
2. יומא עח:, "תנו רבנן תינוקות... ומתברי להו".
3. תוספתא כפשוטה ליומא מעמ' 808 ואילך.

ה. מסע בשביל אל הלב

תיאור מרגש ומדהים של חוויית יחפות בספרו של ר' דוד זלר זצ"ל, מסע בשביל הלב, עמ' 107-108.

בית ועד לתורה – הר חברון

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

יומא פרק שמיני – דף מספר 5

בס"ד, ט"ז באלול תשס"ח.

בית הבחירה למאירי מסכת יבמות דף קב עמוד ב

יש דברים בסוגיא זו שהם מבולבלים ביד מפרשים ופסקים שבה חלוקים בידיהם ומתוך כך אני צריך להעריך בהם דרך קצרה כדי לברר בה את שיטתנו והוא שהקשו על מה שביארנו במשנתנו שאנפיליא אינה קרויה מנעל ממה שאמרו ביום הכפורים שלא יטייל אדם במנעל וסנדל ואנפיליא אפילו מבית לבית ואפילו ממטה למטה וקס"ד משום דהויא לה נעילת הסנדל ואלמא דאנפיליא מנעל הוא ואי משום תענוג והרי כל שאינו מנעל אף תענוג שבו מותר דהא רבה כריך סודרא ונפיק ואוקמה רבא באנפיליא של עור וכדקאמר נמי לא יטייל אדם בקורדקסין בתוך ביתו והם מנעלים דקים שנועלים לפניו מן העבים אבל בשל בגד מותר וכדקאמר אבל מטייל הוא באנפיליא בתוך ביתו ונמצא דאנפיליא של בגד לאו מנעל הוא ומטייל בהם ביום הכפורים ובחליצה אינה חליצה וכדאיתא בפרק כל הגט ובשל עור אסורים ביום הכפורים וכשרים לחליצה כל שקשריהן למטה מן הארכובה וכן כתבוה גאוני ספרד ולענין יום הכפורים מיהא דאפילו באנפיליא של בגד קאמר דוקא בביתו ומשמע דברשות הרבים מיהא אסור והוא הדין לחצר שאינה מעורבת וכן שבתוספתא דיומא אמרו בהדיא בפרק רביעי שיום הכפורים אסור בנעילת הסנדל ואפילו באנפיליא של בגד יש לתמוה דהא רבה כריך סודרא ונפיק ותירצו בה גאוני ספרד דהתם סודרא לא דמי למנעל וליכא מראית העין אבל אנפיליא צורתו כמנעל ואיכא מראית העין ואין נראה כן שהרי סנדל אסור ביום הכפורים ובסנדל של שעם התירו לצאת ויש מתרצים שכל שאינו מנעל ולבושו ברגל משאוי הוא ואסורים ברשות הרבים ובחצר שאינה מעורבת ביום הכפורים וכל שכן בשבת אבל כריכת סודרא במקום בתי שוקים הם שמתריץ ואין בו משאוי ואף זו תקבל תשובתה מסנדל של שעם אלא שעיקר הדברים שכל שהוא דרך מלבוש ואין בו חשש דילמא שליף מותר ואנפיליא מותר לצאת בה ברשות הרבים והאי דקאמר הכא בתוך ביתו לאו דוקא אלא דאידי דתנא רישא בתוך ביתו תנא ליה סיפא הכי אי נמי אורחא דמילתא נקט שאין דרכן של בני אדם לצאת באנפיליא בשווקים וברחובות עד שיטנף את כליו או שאין דרכן לצאת ביום הכפורים ורבה דכריך סודרא ונפיק הלוך תלמיד חכם מועט הוא ולצורך מצוה וכן שצריך לילך בהדור כמה שאיפשר לו ותוספתא דקתני אפילו באנפיליא של בגד שבוש הוא ואנפיליא סתם קאמר ופירושה בשל עור ואף בתלמוד המערב אמרו יוצאין באנפיליא של בגד ומדקאמר יוצאין ולא קאמר מטיילין אלמא אף ברשות הרבים כן וכמו שכתבנוה במקומה באחרון של יומא ובששי של שבת:

יומא עח: מ"ב

אלא אמ' רבא דכולי עלמא מנא הוא

יומא עח: מ"ב

אלא אמ' רבא לעולם מנעל הוא

יומא עח: לונדון 400

אלא א' רבא בין לר' מאיר בין לר' יוסי מנעל הוא

יומא עח: בית מדרש לרבנים 1623

אלא אמר רבא דכולי עלמא מנא הוא והכא בהא קא מיפלגי דמר סבר מנעל הוא ומר סבר לאו מנעל הוא דכולי עלמא מנעל הוא והכא בהא קא מיפלגי דמר סבר גזרינן דלמא (משתמוש) [ש"ג מתשמיש] ואתי לאיתויי? וה' ומר סבר לא גזרינן

יומא עח: בית מדרש לרבנים 218

אלא אמ' רבה בין ר' מא' ובין ר' יוסי מנעל הוא

יומא עח: אוקספורד

לא אמ' רבא בין לר' יוסי בין לר' מאיר מנעל הוא

יומא עח: דפוס 1905

אלא אמר רבא בין לרבי יוסי בין לרבי מאיר מנעל אסיר